

УДК 347.965(470+477)

РОЛЬ АДВОКАТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ І СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ТОЧКИ ДОТИКУ

Меланчук А.В., старший викладач, магістр права
Хмельницький університет управління та права

Стаття містить комплексне порівняльне дослідження ролі адвокатів у кримінальному провадженні Російської Імперії та сучасної України. Автором проаналізовано процесуальне становище захисника в кримінальному судочинстві за Статутом кримінального судочинства 1864 року та Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року.

Ключові слова: присяжний повірений, адвокат, Російська імперія, кримінальне провадження, Статут кримінального судочинства, Кримінальний процесуальний кодекс України.

Статья содержит комплексное сравнительное исследование роли адвокатов в уголовном производстве дореволюционной Российской Империи и современной Украины. Автором проанализировано процессуальное положение защитника в уголовном судопроизводстве за Уставом уголовного судопроизводства 1864 года и Уголовным процессуальным кодексом Украины 2012 года.

Ключевые слова: присяжный поверенный, адвокат, Российская империя, уголовное производство, Устав уголовного судопроизводства, Уголовный процессуальный кодекс Украины.

Melanchuk A.V. ROLE OF LAWYERS IN CRIMINAL PROCEEDINGS UNDER THE LAWS OF RUSSIAN EMPIRE AND MODERN UKRAINE: COMMON GROUND

The article contains comprehensive comparative study of the role of lawyers at a criminal trial the Russian Empire and Modern Ukraine. The author analyzed the procedural position of counsel in criminal legal proceedings according to Statute of criminal justice of 1864 and Criminal Procedural Code of Ukraine 2012.

Key words: an attorney at law, an advocate, the Russian Empire, criminal trial, Statute of criminal justice, Criminal Procedural Code of Ukraine.

Стаття 59 Конституції України закріплює конституційне право кожного на правову допомогу. Це положення за своєю суттю є гарантією реалізації, захисту та охорони інших прав і свобод людини і громадянина, і в цьому полягає його соціальна значущість. Набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПКУ) з 20 листопада 2012 року [1], Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 5 липня 2012 року [2] створили передумови для перегляду установлених уявлень про процесуальне становище захисника в кримінальному судочинстві. Більше того, законом визначено, що до інших видів правової допомоги належать такі види адвокатської діяльності: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення (п. 6 ст. 1 Закону).

У сучасному кримінальному процесі адвокат може брати участь у якості: а) захисника; б) представника потерпіло-

го; в) представника цивільного позивача; г) представника цивільного відповідача; г) адвоката свідка. Стосовно діяльності адвоката у якості захисника, слід підкреслити, що ч. 1 ст. 45 КПКУ 2012 р. передбачає, що захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) [1].

Статут кримінального судочинства (далі – СКС) 1864 р. передбачав участь присяжних повірених та приватних повірених у якості захисників, так і представників інтересів приватних обвинувачів та цивільних позивачів. Зважаючи на це, слід підкреслити, що прогресивною новацією сучасного кримінального процесу є закріплення права свідка користуватися послугами адвоката. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 66 КПКУ свідок має право користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями ст. 50 КПКУ.

На нашу думку, характеристика статусу

та діяльності будь-якого суб'єкта кримінального провадження можлива лише за умови з'ясування здійснюваної ним функції відповідно, визначення цілей та завдань, які переслідує той чи інший суб'єкт. Відповідно до ч. 1 ст. 47 КПКУ захисник зобов'язаний використовувати засоби захисту, передбачені КПКУ та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого. Слід підкреслити, що в законі йдеться саме про захист прав, свобод і законних інтересів клієнта.

Таке розуміння захисту з'явилося внаслідок тривалих наукових досліджень, які були започатковані ще в середині XIX століття до яких долучилися провідні вчені того часу. Л. Владимиров зазначав, що захисник повинен займатися тим, щоб усе, що може бути на користь клієнта, не залишилося невідкритим або забутим, і щоб всі форми, встановлені законом на користь підсудних, належним чином були використані в справі [8, с. 11]. Зокрема, І. Фойницький писав, що кожен захисник зобов'язаний вжити всі законні способи, засоби до спростування обвинувачення і полегшення долі підсудного. Він зрадить своєму обов'язку, надаючи йому то не було допомогу обвинуваченню. По-перше, захисник може і повинен захищати підсудного, він не повинен керуватися особистою думкою про винність підзахисного; по-друге, він може і повинен захищатися від заяв, які могли б нашкодити інтересам захисту, або заперечувати перед судом проти таких заяв; по-третє, найгрубішим порушенням обов'язку захисту було визнання захисником обвинувальних тез, відкинутих підсудним, а тим більше встановлення судом проти нього якихось нових тез. Таким чином, ми можемо спостережати своєрідну еволюцію поглядів щодо участі захисника: від захисту самого обвинуваченого до захисту законних інтересів підозрюваного і обвинуваченого [4].

Відповідно до ст. 45 КПКУ захисником може бути лише адвокат, відомості про якого внесено до Єдиного реєстру адвокатів України. Тим самим законодавець створив можливість брати участь у кримінальних провадженнях у якості захисників тільки тям у галузі права, що за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи [5]. Однак окремі вчені вказують на неконституційність такого роду обмежень [6, с. 96].

За Судовими статутами 1874 р. вести судові справи дозволялося не тільки присяжним, а й приватним повіреним. Ними могли бути особи, які отримали вищу юридичну освіту чи переконали суд у своїх адвокатських здібностях. Однак приватні повірені, які мали свідоцтва від мирового або повітового з'їзду мали право клопотати і по справах, які перебували у провадженні мирових суддів, земських начальників, міських суддів і в губернських присутніх місцях, що знаходилися в окрузі цього з'їзду. Приватні повірені не об'єднувались у будь-які асоціації, і на них не покладался обов'язок вести справи за призначенням суду [7].

С. Андрієвський, досліджуючи діяльність судових ораторів у XIX столітті, зазначав, що захисники в кримінальних справах – це люди вільної професії. Тому до таких захисників не може бути застосовано ніякого цензу. Підсудний може запросити захисником кого завгодно. І цей перший зустрічний може затьмарити своїм талантом всіх професіоналів. Значить, захист в кримінальних справах – передусім не наукова спеціальність, а мистецтво, таке ж незалежне і творче, як й інші види мистецтва [8, с. 5].

Таким чином, ми можемо прослідкувати певну аналогію у ситуаціях, які складалися в XIX столітті та існують в наш час, – участь у якості захисника відповідно присяжних повірених (професійних адвокатів), так і приватних повірених (фахівців у галузі права). Така ситуація існувала під час дії КПКУ 1960 р., однак після набрання чинності КПКУ 2012 р. унеможливила участь фахівців у галузі права як захисників.

До числа проблемних питань, які гостро дискутуються в середовищі вчених та практиків, є момент, з якого захисник допускається до участі в справі. З цього приводу слід зауважити, що СКС не передбачав участь захисника у досудовому провадженні. Хоча на державному рівні неодноразово робилися спроби домогтися допуску захисника до участі в кримінальній справі ще на стадії розслідування, з правом присутності на всіх без винятку слідчих діях, звертаючи увагу судового слідчого на всі обставини справи, «що можуть слугувати до виправдання обвинуваченого». Така пропозиція в 1864 році була відхилена Державною радою (далі – ДР) з огляду на те, що «під час попереднього слідства немає особливого обвинувача, дуже важко поставити захисника в належні рамки» [9, с. 73]. Надалі робилися спроби забезпечити юридичною допомогою особу, що перебуває під слідством, але вони були безу-

спішні. Так, в 1908 році ДР було відхилено проект закону про допуск захисника на стадії попереднього слідства [9, с. 119].

Захисник допускався до здійснення функції захисту тільки «перед обличчям суду»; протягом всього попереднього слідства обвинувачений залишався без юридичної допомоги. Це положення – результат тривалої боротьби двох напрямків юридичної думки. Під час розробки проекту СКС Російської Імперії 1864 р. панувала ідея допуску захисника на попереднє слідство. Всі розбіжності, які існували між членами комісії (а це 26 провідних процесуалістів і практиків), стосувалися лише питання про те, які заходи слід вжити для попередження зловживань з боку захисників. У допуск захисника на попереднє слідство відмовила ДР Імперії з тих мотивів, що він може перешкодити успіху законних дій обвинувальної влади передчасним оголошенням обставин, які викривають винного. Згодом аж до початку ХХ-го століття питання про реформування попереднього слідства на засадах змагальності сторін та участі в ньому захисника неодноразово піднімалося в юридичній пресі і на Міжнародному конгресі криміналістів в Петербурзі в 1902 році. Міністерством юстиції неодноразово створювалися комісії «для дослідження недоліків попереднього слідства», проте серйозних зрушень у цій справі так і не сталося [9].

Відповідно до положень КПКУ захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні.

Зазначена правова норма корелюється з положенням про те, що підозрюваному, обвинуваченому забезпечується конституційне право на вільний вибір захисника (ст. 59 Конституції України). Свобода вибору захисника знаходить свій прояв як у можливості запрошення до участі в кримінальному провадженні будь-якої особи, яка відповідає встановленим законом вимогам, так і можливості відмовитися від участі захисника чи замінити його на іншого на будь-якому етапі кримінального провадження.

КПКУ передбачає, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані

утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника [1]. Таким чином, з метою забезпечення права на захист, підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні може бути залучений захисник [10].

Відповідно до положень КПКУ слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у таких випадках: 1) відповідно до вимог ст. 52 КПКУ участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника; 2) підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно; 3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його. Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги [1].

До числа досягнень наукової думки юристів ХІХ століття слід віднести наукові розвідки щодо поняття та способів вирішення питання про конфлікт інтересів. Відповідно до ст. 567 СКС для двох і більше підсудних по одній справі може бути призначений спільний захисник лише тоді, коли сутність захисту одного з них не суперечить захисту іншого, інакше для кожного підсудного повинен бути призначений окремий захисник.

У наш час під конфліктом інтересів розуміється суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності (п. 8. ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Таким чином, вирішуючи питання про можливість взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, адвокат повинен впевнитись, що така його діяльність не призведе до конфлікту інтересів його нового клієнта з інтересами осіб, яким він надає або раніше надавав правову допомогу.

Найбільш дискусійним питанням у діяльності захисника є питання: чи виступає захисник у процесі суб'єктом доказування і чи несе він обов'язок доказування. Без доказування обставин, що свідчать на

користь обвинуваченого, неможливо реалізувати саму ідею захисту. З цією метою закон і наділяє захисника правом використовувати всі законні засоби захисту, представляти докази, тому він здійснює так чи інакше доказування, він бере участь у збиранні доказів, самостійно збирає відомості про фактичні дані, які можуть бути доказами, досліджує й аналізує їх [11].

У діяльності захисника важливе значення має як збирання ним самостійно доказів захисту, так і протидія незаконним засобам збирання доказів слідчими органами чи в'язування фактів, що ставлять під сумнів допустимість доказів обвинувачення. У ч. 1 ст. 93 КПКУ закріплюється правило, що збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження. На думку І. Фойницького, ще менш доречні обмеження захисту в розшуковій діяльності, спрямованої на збирання доказів невинності і даних, що послаблюють обвинувачення. Захист викликає і може викликати з боку держави побоювання, що участь його в розшуку зашкодить правосуддю; під впливом цього сторона захисту вигнана з попереднього слідства і процедури відання до суду, і навіть під час остаточного розгляду справ права захисту викликати свідків і задавати питання окреслені значно вужче прав прокуратури, вони знаходяться під контролем головуючого. Такий стан речей переважає в глибокій суперечності з вимогами правосуддя і з завданнями суспільного захисту, що покладаються на захисті в його сучасному типі. Це позбавляє обвинуваченого необхідної допомоги в найкритичніший період справи і вельми часто веде до помилок: або зовсім непоправних помилок, або поправних лише зі значними витратами і втратою часу [4].

Захисник, виконуючи свій професійний обов'язок, аналізує кожен доказ, що є в справі, незалежно від того, чи обґрунтований цей доказ обвинувачення, чи виправданого підзахисного. В результаті такого аналізу захисник ясно уявляє, що доведено в справі безумовно, з чим можна не погодитися, що у справі не доведено і що взагалі не може бути доведено. Слушною є думка А. Урусова: «Де сумнівний факт, там можливе обвинувачення» [11, с. 287].

В наш час в КПКУ значно розширено можливості сторін, в т. ч. захисника в здійсненні доказування. Права захисника, передбачені частинами 4 та 5 ст. 46 КПКУ, не є повними. Під час здійснення захисту чи надання правової допомоги у кримінальному провадженні захисник має право вчиняти певні дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про

надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги (ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Можна констатувати, що під час реформування кримінального процесуального законодавства зроблено спробу максимально розширити можливості сторони захисту в сфері доказування, в тому числі шляхом низки процесуальних прав, які раніше не були закріплені в законі

З метою реалізації засади змагальності сторін кримінального провадження сторони захисту гарантується рівність прав з іншими учасниками провадження. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги захисника. До законних слід відносити вимоги, що засновані на положеннях Конституції України та законів України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї, міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, практики Європейського суду з прав людини.

У контексті вдосконалення засад змагальності процесу І. Фойницький підкреслював, що для цілей процесу було б зовсім недостатньо одного надання підсудному права захищатися. Сучасний процес, який заснований на ідеї, що істина більш повно і краще розкривається в змаганні сторін, вимагає, щоб обвинуваченню, озброєному юридичними знаннями та досвідом, протистояв настільки ж добре озброєний захист; тільки тоді обидві сторони справи будуть повно і досить яскраво освітлені. Тим часом підсудний, позбавлений юридичних знань, розгублюється і хвилюється на суді, не в силах належним чином розібрати доводи звинувачення і представити належні проти них заперечення. Кримінальний же процес повинен бути організований так, щоб покарані були тільки винні, а невинні були якнайкраще захищені від осуду. З іншого боку, і винні не повинні нести надмірної відповідальності; захист необхідний і для них, щоб повно висвітлити їх вину і запобігти перебільшенню обвинувачення [4].

За КПКУ участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні щодо всіх особливо тяжких злочинів, а не тільки тих із них, за які санкція статті, за якою кваліфікується злочин, передбачає довічне позбавлення волі. У цьому випадку участь захисника забезпечується з моменту набуття особою статусу підозрюваного.

Новим випадком, який передбачає обов'язкову участь захисника, є справа щодо реабілітації померлої особи. У цьому

разі участь захисника забезпечується з моменту виникнення права на реабілітацію померлої особи.

Відповідно до ст. 394 Урядження Судових Установ присяжний повірений, якого призначила рада або суд, не міг відмовлятися від прийнятого на себе захисту, не вказавши достатніх для цього підстав. У КПКУ значно розширено коло підстав, які дають право захиснику після його залучення до кримінального провадження відмовитися від виконання своїх обов'язків. Новими підставами стали: незгода з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника; умисне невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог.

Новелою для національного законодавства є положення, що відмова від захисника або його заміна повинна відбуватися виключно в присутності захисника після надання можливості для конфіденційного спілкування захисника з підзахисним. Таке правило є гарантією забезпечення добровільності відмови від захисника і усвідомлення підозрюваним, обвинуваченим правових наслідків свого рішення.

Водночас адвокат, якому стало відомо про намір клієнта розірвати угоду з ним, повинен пояснити клієнту можливі наслідки цього для перспективи подальшого виконання його доручення, з'ясувати причини, що потягли за собою ініціювання клієнтом розірвання угоди, і якщо вони пов'язані з помилковим уявленням клієнта про хід захисту (представництва) його інтересів або обумовлені недоліками в захисті (представництві) клієнта адвокатом, які можуть бути усунені, – пояснити це клієнту і обговорити з ним можливість збереження угоди, якщо це об'єктивно відповідає інтересам клієнта [12]. Відмова від захисника або його заміна фіксується у протоколі відповідної процесуальної дії. Така відмова від захисника не є остаточною. У разі зміни свого рішення щодо участі захисника підозрюваний, обвинувачений має право запросити його у будь-якій стадії кримінального провадження. Якщо участь захисника у кримінальному провадженні відповідно до ст. 52 КПКУ є обов'язковою, відмова від нього не приймається. Якщо підозрюваний, обвинувачений відмовляється від захисника і не залучає іншого захисника, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому ст. 49 КПКУ, для здійснення захисту за призначенням [1]. З огляду на наведене вище,

можна стверджувати, що в КПКУ законодавцем здійснено спробу регламентувати всі можливі ситуації, які можуть виникати під час відмови від захисника та заміни захисника, що повинно сприяти вдосконаленню правозастосовної практики.

В кримінальному провадженні, як сучасному, так і часів Російської Імперії, встановлено можливість судового представництва потерпілого та цивільного позивача. З цього приводу І. Фойницький зазначав, що особа, яка постраждала від злочину, яка є у нас за відомою категорією справ приватним обвинувачем, так і потерпіла від злочину особа, яка висуває суду вимогу про відшкодування збитків, заподіяну злочинцем і внаслідок пред'явлення та прийняття судом цієї вимоги перетворюється на цивільного позивача, може бути особою не обізнаною у законі, отже, потребує допомоги [4].

Слід погодитися з М. Вінавером, який влучно зазначив, що «під час введення судових статутів, і особливо в реформі кримінального процесу, вбачали перший крок до звільнення особи від гніту поліцейської держави. Державна влада ставала стороною; її спір з підсудним повинен був вирішити суд. Підсудного представляє захисник». М. Вінавер зазначав, що завищені очікування від запровадження адвокатури не справдилися [13]. І сьогодні ми можемо почути чимало докорів стосовно того, що новий КПКУ не виправдав усіх сподівань.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що своєрідним прообразом сучасної моделі законодавчого регулювання участі та діяльності адвоката в кримінальному судочинстві можна визнати правові норми СКС 1864 р. Попри те, що з часу його прийняття минуло півтора століття, продовжують залишатися актуальними окремі питання діяльності адвоката в кримінальному провадженні. Потребують посиленої уваги науковців питання участі захисника в доказуванні та унеможливлення ситуацій, за яких утруднюється допуск захисника. На нашу думку, потребують узгодження приписи ст. ст. 45 та 50 КПКУ: слід чітко визначити, що особа, яка здійснює кримінальне провадження, самостійно проводить перевірку відомостей про адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів України. Йдеться про те, щоб закріпити обов'язок особи, яка веде провадження, самостійно здійснювати перевірку відомостей про адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
3. Владимиров Л. Реформа уголовной защиты : Речь, произнесенная на торжественном акте Императорско-Харьковского Университета, 17-го января 1886 г. / Владимиров. – Харьков : Типография Каплана и Прокурова, 1886. – 28 с.
4. Фойницкий И. Курс уголовного судопроизводства / Фойницкий. – СПб., 1886. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.knigafund.ru/books/39784/>.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі про конституційним зверненням громадянина Солдатова Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 269 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) від 11 листопада 2000 р. ; Справа № 1-17/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 47. – Ст. 2045. – С. 109.
6. Ковальська В. Роль і статус захисника в кримінальному процесі / В. Ковальська // Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 5 жовтня 2012 р.). – Харків : ХНУВС, 2012. – С. 96–97.
7. Случевский В. Учебник русского уголовного процесса. Судостроительство – судопроизводство. / В. Случевский. – СПб. : Типография М. Стасюлевича, 1895. – 452 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.knigafund.ru/books/36866>.
8. Потапчук И. Русские судебные ораторы в известных уголовных процессах XIX в. / И. Потапчук. – Тула : Автограф, 1997. – 513 с.
9. Познышев С. Элементарный учебник русского уголовного процесса / С. Познышев. – М. : Г. Леман, 1913. – 337 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.knigafund.ru/books/24309>.
10. Борзих Н. Діяльність захисника щодо забезпечення прав і свобод підозрюваного та обвинуваченого в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза ; оперативно-розшукова діяльність». – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровськ, 2010. – 212 с.
11. Лубшев Ю. Адвокат в уголовном деле : [Учебно-практ. пособие] / Ю. Лубшев. – М., 1997. – 408 с.
12. Кримінальний процес України : Навчальний посібник / А. Молдован, С. Мельник – К. : Центр учебної літератури, 2013. – 368 с.
13. Винавер М. Очерки об адвокатуре / М. Винавер. – СПб. : Типография М. Стасюлевича, 1902. – 218 с.

ISSN 143.195:159.922

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРИСЯЖНИХ

Нешик Т.С., аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена висвітленню особливостей правового статусу присяжних у суді відповідно до чинного законодавства України, а також визначенню системи взаємодії і взаємовпливу окремих факторів на прийняття групового рішення присяжними за результатами розгляду справи по суті.

Ключові слова: суд присяжних, свідомість, правосвідомість присяжних, елементи механізму правосвідомості присяжного.

Статья посвящена осветлению особенностей правового статуса присяжных в суде в соответствии с действующим законодательством Украины, а также определению системы взаимодействия отдельных факторов на принятие группового решения присяжными в последствии рассмотрения дела по сути.

Ключевые слова: суд присяжных, сознание, правосознание присяжных, элементы механизма правосознания присяжных.

T.S. THE MECHANISM OF FORMATION LEGAL CONSCIENCE OF JURY

This article is devoted to peculiarities of the legal status of a jury in a court according to the current legislation of Ukraine, and also defines a system of interaction and mutual influence of individual factors on the decision by the jury upon consideration of the merits.

Keywords: trial by jury, conscience, legal conscience of jury, elements of the mechanism of legal conscience

Завдання українських громадян до виконання своїх функцій у суді у якості присяжних детерміновано загальним принципом відношення населення України до

конституційних обов'язків і прав особи. Варто зазначити, що однією з ключових цілей будь-якої розвиненої демократичної держави є досягнення такого рівня